

PRAVNICI U CENTRIMA ZA SOCIJALNI RAD: PERCEPCIJA RADA SA MALOLJETNIM PRESTUPNICIMA

*Dr.sc. Ljubinka Lazić¹³³
Udruženje „Psihorelax“, Doboj, nezavisni istraživač*

Abstract: *Praksa rada sa maloljetnim prestupnicima u velikoj mjeri zavisi od centara za socijalni rad, koji igraju ključnu ulogu u osiguravanju efikasnog liječenja i prevencije. Cilj ovog rada je da istraži stavove pravnika zaposlenih u tim centrima u vezi sa socijalnim radom sa maloljetnim prestupnicima. Praksa socijalnog rada u ovom kontekstu temelji se na tri pristupa: rad sa pojedincima i porodicama, rad sa grupama i rad u zajednici. Kao dio šireg istraživanja teorijskih i metodoloških karakteristika socijalnog rada sa maloljetnim prestupnicima u centrima za socijalni rad Republike Srpske, sprovedeno je istraživanje među 140 stručnjaka, uključujući 24 pravnika. Rezultati su analizirani korišćenjem deskriptivne statistike i hi-kvadrat testa, što ističe značaj ovog istraživanja zbog nedostatka sličnih studija i značajne zastupljenosti pravnika (17,1%) u uzorku. Glavni cilj ovog rada je da identifikuje kako pravnici percipiraju socijalni rad sa maloljetnim prestupnicima. Naučni cilj je da se opiše i objasni važnost primjene sva tri pristupa socijalnog rada, uz naglasak na ulogu pravnika u tom procesu. Rezultati pokazuju da pravnici percipiraju dominaciju socijalnog rada sa pojedincima i porodicama, dok intervencije u zajednici smatraju nedovoljno razvijenim. Istraživanje zaključuje da postoji potreba za proaktivnim, preventivno orijentisanim socijalnim radom u zajednici, zasnovanim na pravnim i sociopolitičkim strategijama.*

Ključne riječi: socijalni rad, pravnik, maloljetni prestupnik

Uvod

Rad sa maloljetnim prestupnicima je djelatnost praktično utemeljena kroz rad ustanova socijalne zaštite, pri čemu centralnu ulogu imaju centri za socijalni rad kao ustanove koje su odgovorne za rano identifikovanje, pružanje prve stručne pomoći i tretmana, zastupanja interesa djece i porodice, resocijalizaciju i prevenciju. Stručni radnici koji rade u centrima za socijalni rad su socijalni radnici, pravnici, psiholozi, defektolozi, pedagozi, specijalni pedagozi i sociolozi (Pravilnik o uslovima za osnivanje ustanova socijalne zaštite Republike Srpske, broj: 24/2020). Oni, u skladu sa odredbama zakona o ovoj oblasti, vrše poslove socijalne zaštite, a konkretno centar za socijalni rad sprovodi djelatnosti socijalne zaštite i socijalnog rada vršeći javna ovlašćenja da pruža prvu stručnu pomoć građanima, rješava u prvom stepenu o ostvarivanju prava iz zakona koji uređuju oblasti djelatnosti centra te pruža socijalne usluge i vrši stručne poslove u sprovođenju socijalne zaštite (Zakon o socijalnoj zaštiti Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, broj: 37/2012, 90/2016, 94/2019, 42/2020 – dr. uredba i 36/2022).

U naučno-istraživačkoj praksi Republike Srpske nedovoljno je istraživanja o socijalnom radu sa maloljetnim prestupnicima, a dostupne studije uglavnom se fokusiraju na socijalne radnike ili menadžere. Zanimljivo je da nedostaje istraživanja koja se bave percepcijom pravnika kao posebne grupe stručnjaka u vezi sa radom centara za socijalni rad, pružanjem usluga socijalne zaštite i njihovim konkretnim angažmanom. Empirijska istraživanja o socijalnom radu sa maloljetnim prestupnicima u Republici Srpskoj su rijetka i nedovoljna za razumijevanje prakse u centrima za socijalni rad (Lazić, 2022). Savremena istraživanja naglašavaju značaj participativnih akcijskih istraživanja koja se

133 l.ljub@yahoo.com

provode u praksi, usmerena „odozdo na gore“, stvarajući temelje za proaktivnu ulogu zajednice (Čikić, 2015). Zanimljivo je istraživanje provedeno 2017. godine u Republici Hrvatskoj, koje je ispitivalo percepciju radnika centara za socijalni rad, državnog tužilaštva i sudova u vezi sa maloljetničkim pravosuđem. Istraživanje je ukazalo na nedostatak resursa, naročito u manjim sredinama, za sprovođenje zakonom propisanih normi i obaveza, kao i na manjak spoljnih saradnika i niži kvalitet izvršavanja maloljetničkih sankcija u zajednici (Mandić i sar., 2018). Specifičnost ovog istraživanja leži u zaključku autora da bi bilo korisno ispitati percepcije različitih profesionalnih oblasti unutar institucija koje se bave maloljetničkim delikvencijama, čime bi se stekla dodatna saznanja o ovoj temi (Mandić, 2017). Da bi se adekvatno odgovorilo na maloljetnički prestup, neophodno je istražiti trenutne prakse socijalnog rada, naročito percepciju pravnika u centrima za socijalni rad. Potrebna su istraživanja o metodološkim pristupima i socio-demografskim karakteristikama stručnih radnika, sa naglaskom na ulogu pravnika u sprovođenju zakonskih regulativa. Takođe, značajan je pristup zasnovan na sociodemografskim karakteristikama; zanimanje/profesija stručnih radnika u centrima za socijalni rad, a s obzirom na to da je početna tačka za praksu u pravnim regulativama, uloga pravnika u centrima za socijalni rad ima poseban značaj.

1. Rad sa maloljetnim prestupnicima u centrima za socijalni rad - uloga pravnika

Centri za socijalni rad zauzimaju centralno mesto u oblasti socijalnog rada sa maloljetnim prestupnicima, jer su zakonodavno ovlašćeni za stručni rad i obavljanje poslova starateljstva. Gledano kroz prizmu društvene reakcije na kriminalitet djece, može se govoriti o četiri dimenzije rada centra za socijalni rad: normativna, socijalno-politička ili socijalno-zaštitna, teorijska i metodološko-metodska i institucionalna. Prve dvije dimenzije se odnose na zakonski postavljene zadatke i poslove, dok se druge dve odnose na institucionalni kontekst u kojem se obavljaju poslovi izučavanja problema i primenjuju metode rada (Jugović, 2005). Procesno posmatrano, centri za socijalni rad su zaduženi za implementaciju zakonskih propisa kojima se obezbeđuje stručna zaštita, pruža podrška u toku sudskog procesa i provodi tretman djeca u sukobu sa zakonom, a metodski, tj. u odnosu na fokus djelovanja, socijalni rad djeluje u dva pravca i to „individualno ponašanje i društveni procesi“ (Heinz, 2008). Praktično, u oblasti maloljetničkog prestupništva, to znači da se socijalni rad provodi kroz socijalni rad s pojedincem, socijalni rad sa grupom i socijalni rad u zajednici. Na nivou pojedinca to znači da se provodi dijagnostika, savjetodavni rad i tretman. Socijalni rad sa grupom se provodi kroz radionice sa grupom korisnika, a socijalni rad u zajednici se odnosi na različite socijalne intervencije, analize, planiranje i povođenje programa prevencije, rehabilitacije i slično. Aplikativno, to se provodi radom uz pomoć niza metodskih postupaka, tehnika, procedura koje provode stručni radnici koji rade sa maloljetnicima i njihovim porodicama u centrima za socijalni rad.

Transdisciplinarnost je važan pristup u socijalnom radu sa maloljetnim prestupnicima jer omogućava sagledavanje problema kroz integraciju znanja iz više oblasti. U socijalnom radu on se ogleda u kompetencijama i znanjima koja treba da posjeduje stručni radnik kao što su znanja iz sociologije, psihologije, pedagogije, prava. Transdisciplinarnost pomaže da se riješe problemi “koji se ne mogu riješiti izoliranim trudom” iako to ne znači potpuno rješavanje (Heinz, 2008). Dalje, na transdisciplinarnost se nadovezuje multidisciplinarni timski rad kao praktično uključivanje stručnjaka drugih profila, u kojem se stručni radnici različitih disciplina okupljaju kako bi obezbjedili sveobuhvatan pristup potrebama maloljetnika i njihovih porodica. Ovo se aplikativno implemētira kroz zajedničko učešće stručnjaka različitih profila obrazovanja kako bi svaki, sa znanjima iz pripadajuće nauke i struke, učestvovao u procjeni, dijagnostici stanja i potreba te planiranju mjera i aktivnosti. Uspješan timski rad počiva upravo na ideji “sinergije” profesionalnih kompetencija socijalnog radnika i drugih profesija koje rade u centru za socijalni rad i transdisciplinarno sagledavanje problema i načina njegovog prevladavanja (Milosavljević, Petrović, 2017).

U svakodnevnom radu sa maloljetnim prestupnicima, socijalni radnik obično vodi slučaj, dok druge struke daju specijalizovane doprinose. Pri tome psiholozi vrše psihološku dijagnostiku, pedagozi i defektolozi procjenu i tretman iz ugla svoje struke, a za dio rada u kojem se planiraju aktivnosti i mjere uključuju se i pravnici. Angažman pravnika je značajan u onom momentu kada “rješenje jednog problema zahtijeva poznavanje pravnih normi i propisa koje saradnik ne mora, a niti može u cjelosti poznavati” (Dervišbegović, 2003). U ovom smislu, timska saradnja pravnika i socijalnih radnika

omogućava bolju identifikaciju problema i donošenje efikasnijih rešenja, posebno što se tiče pravnog aspekta intervencijai zaštite interesa djece. U ovoj dimenziji, pravnici su zaduženi za osiguranje zakonitog okvira rada centara, pružajući direktnu pomoć i zaštitu maloljetnicima koji se nalaze u riziku od uključivanja u prestupničko ponašanje. Njihova uloga obuhvata identifikaciju i analizu pravnih normi i procedura koje su relevantne za maloljetnike, kao i pružanje stručnih savjeta ostalim članovima tima u postupcima koji se odnose na maloljetno pravo. Stručni radnici, uključujući pravnike, imaju zadatak praćenja pojava, prepoznavanja, opservacije i identifikacije stanja i potreba djece i porodica u riziku od maloljetničkog prestupništva, dijagnostike, te provođenja tretmana, prevencije i drugih odgovarajućih društvenih mjera.

Zadatak pravnika u centrima nije precizno definisan standardima, već proizilazi iz obrazovanja i stručne prakse. Temeljni zadatak pravnika zaposlenih u centrima za socijalni rad jeste osigurati da se preduzimaju pravne radnje u skladu sa regulatornim okvirom. Konkretno to znači da oni prate zakonske norme i usmjeravaju donošenje odluka u skladu sa važećim zakonskim propisima, a prvenstveno vode se Zakonom o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 13/2010, 61/2013, 68/2020). To ponekada može dovesti do situacije "kočenja" ali se može reći da pravnici ponekada i jesu "kočničari" u postupcima odlučivanja jer se odluke ne mogu donositi bez ispunjenja zakonskih procedura i pretpostavki. Uloga pravnika može biti usporavanje procesa, ali s razlogom jer zakon mora biti ispoštovan. S obzirom da pravnici u centrima nerijetko rade direktno sa djecom i porodicom, mora se dodati da je bitno, da posjeduju i kompetencije u pogledu vještina vođenja razgovora, komunikacije, prepoznavanja ranjivih stanja i savjetovanja, te prekidanja takvog rada i upućivanja ili uključivanja odgovarajućeg stručnjaka za takav rad. Dakle, takav direktan rad sa djecom sa prestupničkim ponašanjem snažno apostrofira važnost posjedovanja odgovarajućih znanja kod pravnika. To ukazuje na potrebu sinergije socijalnog rada i prava i potrebu da pravnici pohađaju određene obuke ili edukacije na kojima usvajaju specifična znanja za rad sa klijentima, za krizni interventni rad, za prepoznavanje potreba klijenta si slično (Galowitz, 1999). Upravo saradnja pravnika i socijalnog radnika donosi korist korisniku jer kombinuju formalna pravila sa socijalnim pristupom.

Par stručnjaka pravnik-socijalni radnik doprinosi postizanju dobrobiti korisnika jer se njihovim zajedničkim radom problemska situacija sagledava u socijalnom kontekstu koji je uvijek formalno obezbjeđen nekim obavezujućim normama i procedurama. Sinergija i komplementarno dopunjavanje socijalnog rada i prava može učiniti da korisnici usluga centra za socijalni rad dobiju bolju uslugu, potpunije informacije, viši nivo zaštite i pomoći. Važan aspekt rada pravnika je i poštovanje principa najboljeg interesa djeteta. I, ništa manje značajno je za reći da je zadatak pravnika koji rade sa djecom prestupničkim ponašanja, a koji su zaposleni u centrima za socijalni rad, postupanje za ciljem uvažavanja principa najboljeg interesa djeteta (Coleman, 2001). To znači da pravnici paze da odluke koje se donose ne nanose štetu djeci i da omoguće najviši mogući nivo zaštite prava i interesa koja su djeci zagarantovana domaćim i međunarodnim pravnim propisima. Pravnici to postižu pažljivim praćenjem propisa, usmjeravanjem i upućivanjem članova tima u centrima za socijalni rad ka postupanju kojim će se osigurati javni interesi kao i zaštita prava djece u području maloljetničkog pravosuđa, a što promoviše niz dokumenata Ujedinjenih nacija kao i domaći državni propisi. Kvalitetna implementacija pravnih propisa će učiniti "pravosuđe prilagođeno djeci", ali i podići nivo zaštite i pomoći djeci. Ukazivanje na interese i potrebe djece, kao i empatična primjena Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske može znatno poboljšati kvalitete odlučivanja i prosuđivanja od strane sudija kroz razjašnjenje prava, obaveze i zaštitnih mjere za maloljetne prestupnike, kao i viših interesa društva.

2. Metodologija istraživanja

Cilj istraživanja - Cilj provedenog istraživanja je istražiti važnost uloge pravnika u praksi socijalnog rada sa maloljetnim prestupnicima u centrima za socijalni rad, s posebnim naglaskom na njihovu saradnju sa socijalnim radnicima i kako ovaj aspekt može uticati na sudijske odluke. Praktični razlog provođenja ove analize se sastoji u identifikaciji i spoznavanju viđenja pravnika o radu centara za socijalni rad sa maloljetnim prestupnicima. Specifični cilj je utvrditi da li i koje metode stručnog rada i intervencije u radu sa maloljetnim prestupnicima provode pravnici u centrima za socijalni rad.

Predmet istraživanja - Predmet istraživanja je praksa socijalnog rada u radu sa maloljetnim prestupnicima viđena iz ugla i percepcije pravnika zaposlenih u centrima za socijalni rad u Republici Srpskoj.

Instrumenti - U okviru šireg istraživanja teorijsko-metodskih obilježja socijalnog rada sa maloljetnim prestupnicima u centrima za socijalni rad u Republici Srpskoj, izvršeno je anonimno anketno ispitivanje 140 stručnjaka. U ovom radu su predstavljeni neobjavljeni rezultati analize u odnosu na socio-demografsko obilježje ispitanika: zanimanje pravnik. Korišćen upitnik namjenski je konstruisan za istraživanje iz doktorske disertacije (Lazić, : Teorijsko-metodska obilježja socijalnog rada sa maloljetnim prestupnicima u Republici Srpskoj, 2022). Upitnik se sastoji od postavljenih tvrdnji na koje su ispitanici odgovarali birajući stepen slaganja na petostepeni Likertovoj skali.

Obrada podataka - Statistička obrada podataka izvršena je kroz deskriptivnu analizu i neparametarske testove, uz utvrđivanje frekvencije, mjera distribucije i hi kvadrat testom. Analiza rezultata izvedena je metodom indukcije i generalizacije.

Populacija i uzorak - Ciljana populacija u istraživanju su pravnici zaposleni u centrima za socijalni rad u Republici Srpskoj. Uzorak ovog istraživanja čine 24 pravnika zaposlena u centrima za socijalni rad u Republici Srpskoj, što predstavlja 17,1% od 140 anketiranih stručnih radnika različitih zanimanja, odnosno 22,86% pravnika od ukupno 105 pravnika zaposlenih u centrima za socijalni rad u Republici Srpskoj (Republički Zavod za statistiku Republike Srpske 2020/2021). Iako se istraživanjem obuhvatio mali broj učesnika, može se pretpostaviti da se od 22,86% pravnika mogu dobiti značajni podaci koje će osvetliti ulogu pravnika u centrom za socijalni rad.

3. Rezultati analize i interpretacija rezultata

Djelatnost centara za socijalni rad obuhvata širok opus poslova razvrstanih prema primjeni metodskih pristupa na socijalni rad sa pojedincem i porodicom, socijalni rad sa grupom i socijalni rad u zajednici, a prema kategoriji korisnika na rad sa djecom, starim osobama, zavisnicima, licima sa invaliditetom i smetnjama u razvoju, licima sa delinkventnim i prestupničkim ponašanjem, pojavom nasilja i siromaštva.

U provedenom istraživanju pravnicima zaposlenim u centrima za socijalni rad ponuđeno je niz tvrdnji o metodama i intervencijama koje se koriste u centru za socijalni rad u radu sa maloljetnim prestupnicima. Oni su zamoljeni da se izjasne o različitim metodama i intervencijama koje se koriste u radu s maloljetnim prestupnicima. Ponuđene tvrdnje obuhvatale su primjenu različitih pristupa stručnog rada u centrima za socijalni rad (s pojedincem, grupom i zajednicom), kao i razne metode poput anketiranja, fokus grupa, studije slučaja, posmatranja, sociometrijskih tehnika, kreativnih metoda, akcionog istraživanja i intervjua. Takođe su se izjašnjavali o upotrebi timskog rada, modela socijalne intervencije, preventivnih programa, sprovođenju socijalnih istraživanja, korišćenju SPSS-a za statističku obradu podataka i ulozi resocijalizacije kao sastavnog dijela socijalnog rada s maloljetnicima.

Na početku upitnika je dato uputstvo u kojem je navedeno da je svrha upitnika da se ispita primjena metodskih pristupa i različitih metoda i tehnika koje u svom radu primjenjuju stručni radnici u radu sa maloljetnim prestupnicima. Riječ je o tri metoda pristupa u centrima za socijalni rad: rad sa pojedincem i porodicom, rad sa grupom i rad u zajednici.

Rezultati analize odgovora o metodskom pristupu koji u radu sa maloljetnim prestupnicima primjenjuju pravnici zaposleni u centrima za socijalni rad nalaze se u narednoj tabeli.

Tabela 1. Metodski pristupi koje u radu sa maloljetnim prestupnicima primjenjuju pravnici u centrima za socijalni rad

Metodski pristupi koje primjenjuju pravnici u centrima za socijalni rad		U stručnom radu sa maloljetnim prestupnicima primjenjujem rad s pojedincem.	U stručnom radu sa maloljetnim prestupnicima primjenjujem rad s grupom.	U stručnom radu sa maloljetnim prestupnicima primjenjujem rad u zajednici.
Nikada	f	5	17	11
	%	20,83	70,83	45,83
Rijetko	f	0	2	3
	%	0,00	8,33	12,50
Ponekad	f	2	4	5
	%	8,33	16,67	20,83
Često	f	8	1	2
	%	33,33	16,67	8,33
Uvijek	f	9	4,17	3
	%	37,50	0	12,50
Укупно		24	0,00	24
Aritmetička sredina		4,8	4,8	4,8
Median		5	2	3
Standard deviation		3,83	48,69	13,20
Chi-square				
Value: 28,936		df: 8	p: ,000	

U tabelarnom prikazu rezultata, važno je primijetiti da se kod većine pravnika uočava dominacija socijalnog rada s pojedincem i to na način „uvijek“ ga primjenjuje 37,50% pravnika, dok se rad s grupom („nikada“ je odgovorilo 70,83 %) i rad u zajednici (odgovor „nikada“ je dalo 45,83%) slabo primjenjuju. Rezultati analize dobijenih odgovora na tvrdnje o konkretnim tehnikama rada u oblasti stručnog rada u oblasti maloljetničkog prestupništva prikazani su u tabeli koja slijedi.

Tabela 2. Metode stručnog rada sa mlj. prestupnicima koje primjenjuju pravnici u centrima za socijalni rad

Metode stručnog rada sa mlj. prestupnicima koje koriste pravnici u centrima za socijalni rad		Anketno ispitivanje.	Fokus grupni intervjui	Studija slučaja	Posmatranje	Sociometrijske metode	Kreativne metode	Akciono istraživanje	Intervju u početnoj fazi	Intervju u fazi tretmana
Nikada	f	14	17	14	6	15	9	12	1	2
	%	58,33	70,83	58,33	25,00	62,50	37,50	50,00	4,17	8,33
Rijetko	f	5	3	0	1	2	3	4	5	0
	%	20,83	12,50	0,00	4,17	8,33	12,50	16,67	20,83	0,00
Ponekad	f	3	4	5	6	3	6	5	4	10
	%	12,50	16,67	20,83	25,00	12,50	25,00	20,83	16,67	41,67
Često	f	2	0	4	6	2	4	3	7	4
	%	8,33	0,00	16,67	25,00	8,33	16,67	12,50	29,17	16,67
Uvijek	f	0	0	1	5	2	2	0	7	6
	%	0,00	0,00	4,17	20,83	8,33	8,33	0,00	29,17	25,00
Укупно		24	24	24	24	24	24	24	24	24
Aritmetička sredina		4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8
Median		3	3	3	3	3	3	3	3	3
Standard deviation		5,45	7,09	5,54	2,17	5,72	2,77	4,44	2,49	3,27
Chi-square										
Value: 73,63		df: 32		p: ,000						

Metoda čije je upotreba dominantna u radu pravnika zaposlenih u centrima za socijalni rad u Republici Srpskoj je intervju u početnoj fazi rada, a nju, na način „uvijek“ i „često“ primjenjuje 29,17%. ispitanika. Zatim slijedi primjena metode posmatranje koju „uvijek“ koristi 20,83% pravnika, a kreativne metode, na način „uvijek“ 8,33% pravnika zaposlenih u centrima za socijalni rad. Podatak o najčešćoj primjeni intervju u radu sa maloljetnim prestupnicima, potvrđuju dobijene rezultate analize date u Tabeli 1. o dominantnosti socijalnog rada s pojedincem, jer je intervju tehnika koja se upravo primjenjuje u radu sa pojedincem i porodicom, a ima ulogu prikupljanja podataka, dijagnostike, ali se pomoću nje može vršiti savjetovanje i tretmansi rad.

Naredni tabelarni prikaz sadrži podatke o mišljenju pravnika o prisutnosti timskog rada u centrima za socijalni rad u radu sa maloljetnim prestupnicima.

Tabela 3. Primjena timskog rada u centrima za socijalni rad u radu sa mllj. Prestupnicima

Primjena timskog rada u centrima za socijalni rad u radu sa mllj. prestupnicima		U stručnom radu sa maloljetnim prestupnicima primjenjuje se timski rad.
Nikada	f	0
	%	0,00
Rijetko	f	0
	%	0,00
Ponekad	f	2
	%	8,33
Često	f	3
	%	12,50
Uvijek	f	19
	%	79,17
Укупно		f
		24
Aritmetička sredina		4,8
Median		2
Standard deviation		6,04
Varijansa		64,69

Podaci prikazani u tabeli jasno ukazuju na to da pravnici uspješno primjenjuju timski rad („uvijek“ 79,17%), što se poklapa sa zakonskom obavezom primjene timskog pristupa u centrima za socijalni rad. Koje intervencije sa ciljem predupređenja i suzbijanja pojave maloljetničkog prestupništva provode pravnici pokazuju rezultati analize sadržani u narednoj tabeli.

Tabela 4. Tretmanske intervencije stručnog rada sa maloljetnim prestupnicima u centrima za socijalni rad

Tretmanske intervencije u centrima za socijalni rad		U stručnom radu sa maloljetnim prestupnicima se koristi model socijalne intervencije.	U stručnom radu sa maloljetnim prestupnicima provodim programe prevencije.	U stručnom radu sa maloljetnim prestupnicima provodim socijalna istraživanja.	U stručnom radu sa maloljetnim prestupnicima koristim se SPSS-om.	U stručnom radu sa maloljetnim prestupnicima resocijalizacija je sastavni dio rada.
Nikada	f	12	10	19	19	5
	%	50,00	41,67	79,17	79,17	20,83
Rijetko	f	4	0	3	3	3
	%	16,67	0,00	12,50	12,50	12,50
Ponekad	f	3	8	1	1	3
	%	12,50	33,33	4,17	4,17	12,50
Često	f	4	4	1	1	5
	%	16,67	16,67	4,17	4,17	20,83

	%	16,67	16,67	4,17	4,17	20,83
Uvijek	f	1	2	0	0	8
	%	4,17	8,33	0,00	0,00	33,33
Укупно	f	24	24	24	24	24
Aritmetička sredina		4,8	4,8	4,8	4,8	4,8
Median		4	4	1	1	5
Standard deviation		4,21	4,15	8,01	8,01	2,05
Chi-square						
Value: 36,178	df: 12	p: ,000				

Dobijeni rezultati analize ukazuju na činjenicu nedostatka provođenja niza intervencija kao što su socijalne intervencije, planiranja, preventivne aktivnosti i resocijalizacijske mjere, čime se ne pruža potrebna pomoć i zaštita djeci i porodici.

4. Diskusija

Nalazi ovog istraživanja pružaju vrijedan uvid u praksu i razmišljanja pravnika u kontekstu postupanja prema maloljetnim prestupnicima u Republici Srpskoj. Empirijski podaci ukazuju na to da pravnici zaposleni u centrima za socijalni rad prepoznaju dominaciju pristupa usmjerenog na rad sa pojedincem i porodicom kao temeljne teorijsko-metodske orijentacije. Takođe, istaknuti su nedostaci u praksi, posebno kada je riječ o ograničenom provođenju intervencija na nivou lokalne zajednice.

I pored ograničenog uzorka, rezultati su značajni jer u Republici Srpskoj nedostaju slična istraživanja, a ujedno su pravnici činili relevantan dio ukupnog broja ispitanika (22,86%). Nalazi se podudaraju sa rezultatima sličnih istraživanja na uzorku od 140 stručnjaka različitih obrazovnih profila zaposlenih u centrima za socijalni rad. Ovim istraživanjem fokus je pomjeren sa socijalnih radnika – koji su najčešći predmet analize u dosadašnjim istraživanjima – na pravnike, čime je dodatno naglašen značaj drugih profesija u multidisciplinarnom pristupu rješavanju problema maloljetničkog prestupništva. Posebno je važno razmotriti imaju li pravnici odgovarajuće kompetencije za neposredan rad sa djecom i drugim korisnicima, te da li njihov broj odgovara složenosti i raznovrsnosti poslova koje obavljaju. Rezultati ukazuju na njihovo aktivno uključivanje u direktan rad sa korisnicima, kroz intervju i tretmanske aktivnosti, što podcrtava potrebu za dodatnom edukacijom u oblasti opservacijskog i savjetodavnog rada, kao i razvojem komunikacijskih vještina i poznavanjem metoda koji se primjenjuju u centrima za socijalni rad. Nalazi takođe ukazuju na metodološku ograničenost prakse socijalnog rada sa djecom sa prestupničkim ponašanjem, što otvara prostor za organizacione promjene – kako u pogledu strukture kadrova, tako i načina planiranja i pružanja pomoći.

Zaključak

Provedeno istraživanje ima praktični značaj za socijalnu zaštitu, jer rezultati ukazuju na nedostatke prakse rada sa maloljetnim prestupnicima koje provode stručni radnici, ali i šire gledano ukupni rad centara za socijalni rad. Naučni značaj ovog istraživanja je u njegovom interpretativnom doprinosu za društvenu spoznaju stanja i nedostataka u radu sa djecom prestupničkog ponašanja. Aplikativno, ovo istraživanje je bitno za praksu jer ukazuje na potrebu metodskog upotpunjavanja, unapređenje multidisciplinarnog timskog pristupa djeci i porodici i proaktivan pristup socijalnom radu u zajednici razvijanjem preventivnih i tretmanskih socijalnih intervencija. Razvijanje boljih odnosa između pravnika i socijalnih radnika, u okviru timskog pristupa, može doprinijeti stvaranju efikasnijih procesa u zaštiti prava i interesa djece. Ovo će osigurati sveobuhvatnu podršku maloljetnicima i njihovim porodicama, kao i unaprijediti njihove šanse za uspešan povratak u društvo i smanjenje povratništva, doprinoseći tako stabilnosti i blagostanju zajednice. Mora se naglasiti da ovaj rad nema pretenziju da ukazuje na nedostatke prakse već je namjera da se pažnja naučne i stručne javnosti usmjeri ka novim pristupima u oblasti obrazovanja i usavršavanja pravnika koji se zapošljavaju u ustanovama socijalne zaštite i rade sa djecom sa prestupničkim ponašanjem. Dobijanje kompletnije slike o radu pravnika u centrima za socijalni rad zahtijeva šira i usmjerenija istraživanja o ulozi, položaju i stručnim kompetencijama pravnika zaposlenih u centrima za socijalni rad. Neophodan je savremeni pristup u kadrovskoj politici kroz koncept cjeloživotnog osposobljavanja stručnih radnika svih profila usklađeno sa potrebama radnog mjesta. I konačno, najbolji nivo zaštite djece i porodice

kao i predupređenje pojave maloljetničkog prestupništva, ostvariće se planiranjem i provođenjem preventivnih programa, resocijalizacijom i edukacijom svih koji se bave zaštitom porodice i pružanjem pomoći djeci.

Literatura

1. Coleman, B. (2001). Lawers Who Are Also Social Workers: How to Effectively Combine Two Different Discipline to Better Serve Clients, in "Access to Justice: The Social Responsibility of Lawyers", Washington University Journal of Law & Policy, vol. 7. 131-158. https://openscholarship.wustl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1541&context=law_journal_law_policy, pristupljeno 25.04.2025.
2. Čikić, J. (2015). Participativna istraživanja u socijalnom radu, u *Istraživanja u oblasti socijalnog rada, socijalne zaštite i socijalne politike*, ured. Kuburić, Zorica, 299-328., Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu i Filozofski fakultet
3. Dervišbegović, M. (2003). *Socijalni rad, teorija i praksa*. Sarajevo: Zonex ex libris
4. Jugović, A. (2005). Jezik profesije socijalnih radnika, *Socijalna misao*, 1-2/2005., 2005. 113-135.
5. Heinz, H. (2008). Aktuelne metodске orijentacije djelovanja u socijalnom radu, perspektive metodskog socijalnog rada", *Ljetopis socijalnog rada*, 15 (2), 333-343.
6. Lazić Lj. (2022). Teorijsko-metodska obilježja socijalnog rada sa maloljetnim prestupnicima u Republici Srpskoj, *doktorska disertacija*, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Banjoj Luci
7. Lazić, Lj (2023). Savjetodavni rad sa porodicom maloljetnog prestupnika, u ur. Macanović, N. , Zbornik: *Društvene Devijacije*, 8(1). str. 119-128, Banja Luka: Centar Modernih znanja <https://doi.org/10.7251/zcmz0123119>,
8. Mandić, S. (2017). Usporedba percepcije maloljetničkog pravosuđa između centara za socijalnu skrb, državnih odvjetništava i sudova za mladež, *diplomski rad*, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, <https://repozitorij.erf.unizg.hr/islandora/object/erf:180>, pristupljeno 25.04.2025.
9. Mandić S., Dodig Hundrić, D., Ricijaš N., Kuharić M. (2018). Percepcija stručnjaka o svrsishodnosti sustava maloljetničkog pravosuđa", *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 39. br. 3., 1259-1286.
10. Milosavljević, M., Petrović, J. (2017) *Uvod u socijalni rad*. Banja Luka: Fakultet političkih nauka Univerziteta u Banjoj Luci, 2017.
11. Pravilnik o uslovima za osnivanje ustanova socijalne zaštite, Službeni glasnik Republike Srpske, broj: 24/2020
12. Galowitz, P. (1999). Collaboration Between Lawyers and Social Workers: Re-examining the Nature and Potential of the Relationship, in *Fordham Law Review*, 67.,5, 2123-2154, <https://www.researchgate.net/publication/254595784> pristupljeno 25.04.2025.
13. Republički Zavod za statistiku Republike Srpske. *Statistički bilten 2020/2021*, Banja Luka: Republički Zavod za statistiku Republike Srpske.
14. Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske. Službeni glasnik Republike Srpske br. 13/2010, 61/2013, 68/2020.
15. Zakon o socijalnoj zaštiti Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, broj: 37/2012, 90/2016, 94/2019, 42/2020 – druga uredba i 36/2022.

LAWYERS' IN SOCIAL WORK CENTERS: PERCEPTION ON WORK WITH JUVENILE OFFENDERS

Abstract: Work with juvenile offenders is based on the work of centers for social work, which play a central role in ensuring the quality of treatment and prevention. The aim of this paper is to identify the views of lawyers employed in these centers on the practice of social work with juvenile offenders. Social work practice is based on three approaches: working with individuals and families, groups, and in the community. A survey of 140 experts, including 24 lawyers, was conducted as part of broader research on social work with juvenile offenders in the Republic of Srpska. The results, analyzed using descriptive statistics and the chi-square test, highlight the importance of this research due to the lack of similar studies and the significant representation of lawyers (17.1%) in the sample. The purpose of this analysis is to understand lawyers' perspectives on social work with juvenile offenders. The scientific goal is to describe and explain the importance of applying all three approaches, with a focus on the role of lawyers in this process. The results show that lawyers perceive a dominance of social work with individuals and families, with a lack of community interventions. The research concludes that proactive, prevention-oriented social work in the community is needed, based on legal and socio-political strategies.

Keywords: social work, lawyer, juvenile offender